

Citation: Bahadır Ö. & Çakmak A.F (2018), Planlı Davranış Teorisi Çerçevesinde Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörler, BMIJ, (2018), 6(1): 166-192 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v6i1.227>

PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE GİRİŞİMCİLİK NİYETİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER¹

Özlem BAHADIR²

Ahmet Ferda ÇAKMAK³

Received Date (Başvuru Tarihi): 22/03/2018

Accepted Date (Kabul Tarihi): 16/04/2018

Published Date (Yayın Tarihi): 20/04/2018

ÖZ

Bu araştırmada, bireyin yeni bir girişimi başlatıp başlatmayacağını önemli bir göstergesi olan 'girişimcilik niyetini' etkileyen faktörler, Planlı Davranış Teorisi kapsamında incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, girişimcilik niyetinin belirleyicilerinin neler olduğunu tespit edilmesidir. Girişimcilik niyeti üzerinde etkisi bulunan faktörleri bölgesel temelde ortaya koyarak, Zonguldak örneği üzerinden, 'Türkiye'deki potansiyel girişimcilerin kimler olabileceği' sorusunun cevaplanmasına katkıda bulunmak hedeflenmektedir. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinin (tutum, algılanan davranış kontrolü, öznel norm, girişimci öz-yeterlilik) girişimcilik niyeti üzerindeki rolleri, Zonguldak ve ilçelerinde KOSGEB tarafından düzenlenen Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine gönüllü olarak katılan 229 kursiyer üzerinde test edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, girişimcilik davranışına yönelik tutumların, algılanan davranış kontrolünün, girişimci öz-yeterliliğin ve öznel normların bireyin girişimcilik niyeti üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik Niyeti, Planlı Davranış Teorisi, Girişimci Öz Yeterlilik

Jel Kodları: L26, M10, M13

DETERMINING THE FACTORS AFFECTING ENTREPRENEURIAL INTENTION WITHIN THE FRAMEWORK OF THEORY OF PLANNED BEHAVIOUR

ABSTRACT

In this research, the factors affecting an individual's 'entrepreneurial intention', which is a significant indicator of whether the individual will start a new enterprise, are examined within the Planned Behavior Theory. The main purpose of the research is to state what the determinants of entrepreneurial intention are. The study aims to contribute to answering the question, 'Who can be the potential entrepreneurs in Turkey' by presenting the factors having an impact on entrepreneurial intention on a regional basis through Zonguldak example. The roles of the research's independent variables (attitude, subjective norm, perceived behavioural control, entrepreneurial self efficacy) on entrepreneurial intentions were tested on 229 trainees participating voluntarily in Applied Entrepreneurship Trainings organized by KOSGEB in Zonguldak and its towns. The results of the research show that attitudes towards entrepreneurial behaviour, perceived entrepreneurial control, entrepreneurial self-efficacy and subjective norms are influential on the entrepreneurial intention of the individual.

Keywords: Entrepreneurial Intention, Theory of Planned Behaviour, Entrepreneurial Self Efficacy

Jel Codes: L26, M10, M13

¹ Bu çalışma, ilk yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi Gökçebey MYO, ozlembahadir@beun.edu.tr

³ Prof. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, cakmak@beun.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6843-4567>

<https://orcid.org/0000-0002-5686-716X>

1. GİRİŞ

Girişimcilik, genç nüfus yoğunluğu nedeniyle istihdam sorunu yaşayan ülkelerin sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, bireylerin yeni bir girişimi başlatma niyetlerini etkileyen faktörleri öğrenmek önemlidir. Girişimciliğin ekonomik gelişme ve büyüme için son derece önemli olduğu düşünülse de, girişimcilik niyeti konusunda hala sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Fayolle ve Liñán, 2014; Karimi vd., 2016). "Neden bazı insanlar yeni girişimleri başlatırken, bazıları bu konuda daha çekimser oluyor?" sorusu, konunun üzerinde daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir (Carsrud ve Brännback, 2011:9). Bu açıdan, bireyleri girişimci olmaya yönlendiren faktörleri inceleyen araştırmalar yapmak ve bu alandaki anlayışın gelişmesine katkıda bulunmak, konuyla ilgili bilinmeyenleri aydınlatmak açısından değerlidir.

Bu bağlamda araştırmamızın amacı; girişimci davranışın gerçekleşmesinin hemen öncesinde ortaya çıkan ve davranışın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin en iyi öngörücüsü olan girişimcilik niyetinin belirleyicilerinin Planlı Davranış Teorisi (PDT) çerçevesinde incelenmesidir. Araştırmada, kişisel tutum, öznel norm, algılanan davranış kontrolü (ADK) ve girişimci öz-yeterlilik olarak adlandırılan motivasyonel faktörlerin girişimcilik niyetinin oluşması üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

1.1. Girişimcilik

Her ne kadar girişimcilik kavramıyla ilgili evrensel bir tanım birliğinden söz edilemezse de, farklı tanımlarda 'risk almak, yenilikçilik, yöneticilik, karar vermek, fırsatları yakalamak ve yaratmak, yeni bir iş kurmak' gibi ifadelerin sıklıkla ve ortak olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir (Top, 2006:8). Günümüzde girişimcilik çoğunlukla 'yeni bir işletme (organizasyon) oluşturma süreci' olarak tanımlanmaktadır (Reynolds, 2009; Spencer vd, 2008). Girişimciliğin fırsat odaklı olup olmamasına bakılmaksızın, bu süreçte yer alan faaliyetlere vurgu yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada da girişimcilik, 'bir işletme kurmak için gerekli olan bir dizi etkinliği içeren bir süreç olarak' olarak ele alınmıştır. Bu perspektiften girişimcilik; "Devredilebilir veya devredilemez kontrol altında bulunan kaynaklara ilişkin olarak, değer yaratmak amacıyla, fırsatları tanıma ve takip etme süreci" olarak tanımlanmıştır (Chell, 2007:18).

1.2. Girişimci

Hisrich ve Peters (2002:9), girişimciyi; “İş yaşamındaki fırsatları fark edip gerekli kaynakları bir araya getirerek yeni bir işi başlatma yoluyla kâr elde etme ve büyüme amacı taşıyan kişi” şeklinde ele almaktadır. Başka bir tanıma göre girişimci, “Yeni bir iş değeri yaratmak için iyi iş fırsatlarını algılama ve kullanma kapasitesi ile bu alandaki riskleri kabul etme kapasitesi”dir (Bach vd., 2016:38). Bu çalışmada da girişimci kavramı, ‘yeni iş imkânlarının farkına varan, önemli kararlar veren ve kâr elde etmek için risk almak isteyen belirli bir zihinsel yapıya ve vizyona sahip yenilikçi ve proaktif kişi’ şeklinde ele alınmıştır.

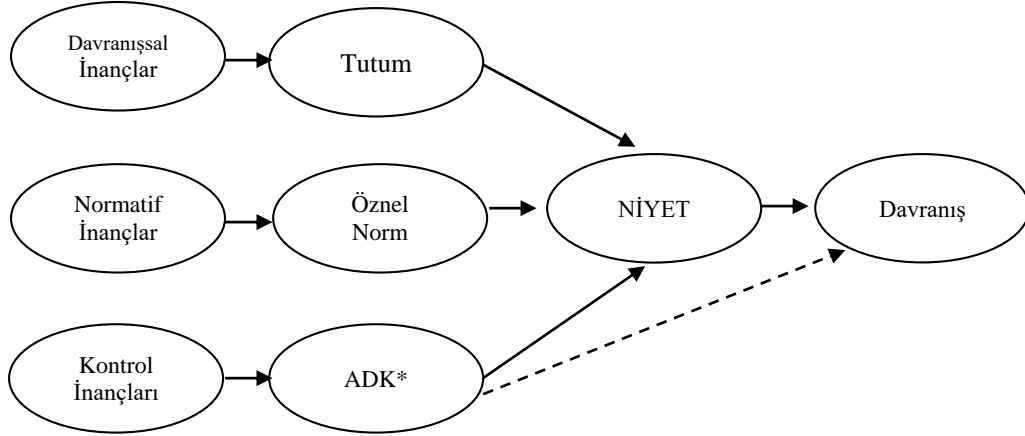
2. PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ ve GİRİŞİMCİLİK NİYETİNİN BELİRLEYİCİLERİ

Davranışa yönelik araştırmalarda, yüksek doğruluk dereceleriyle sonuçları öngörmek ve açıklamak amacıyla, yaygın ve başarılı bir şekilde Planlı Davranış Teorisi (PDT) uygulanmaktadır (Xu vd., 2016:626). İnançlar ve davranış arasındaki bağlantı üzerinde duran PDT, bir davranışın ortaya çıkmasını açıklamanın en iyi yolunun ‘niyet’ kavramı olduğunu varsaymaktadır (Ajzen, 1988:132). Teoriye göre, her iradi davranışın söz konusu davranışa sahip olma niyetiyle öngörülebileceği ve niyetlerin davranışları etkileyen motivasyonel faktörleri açıkladığı varsayılmaktadır (Branchet vd., 2017:110).

PDT, Şekil 1’de yer alan unsurlar arasındaki ilişkileri göstermektedir. Teoriye göre; herhangi bir davranış birey tarafından olumlu olarak algılanıyorsa (tutum), o davranışın ortaya çıkma ihtimali yüksek olacaktır. Ayrıca bireyin yaşamında önem taşıyan kişilerin, davranışa karşı tutumları (öznel norm) olumlu ise bu durum, bireyi o davranışı gerçekleştirmeye yönlendirecektir. Kişi, söz konusu davranış üzerinde kontrol sahibi olduğu algısını (algılanan davranış kontrolü) taşıyorsa davranışın gerçekleştirilme ihtimali daha da artacaktır (Kalkan, 2011:193). Burada üzerinde durulması gereken önemli nokta, yukarıda adı geçen üç bileşenin, bireyin davranışa yönelik ‘niyeti’ yoluyla davranış üzerinde belirleyici olduğudur. Niyet, davranışın tek ve en iyi öngörücüsü olarak düşünülmektedir (Ajzen, 1991, 2001; Fishbein ve Ajzen, 1975).

PDT’de ileri sürülen görüşler, pek çok farklı davranış türüne ilişkindir. Örneğin, bu davranışlar; oyunlardaki çok basit strateji seçimlerinden, kürtaja, esrar içmek ve seçimde aday belirlemek gibi kayda değer kişisel veya toplumsal önem taşıyan eylemlere kadar uzanmaktadır (Ajzen, 1991:186).

Girişimci davranış da, niyet modellerinin ideal bir şekilde uygun olduğu, niyet temelli planlı bir davranış türü olarak kabul edilmektedir (Krueger ve Carsrud, 1993; Krueger, vd., 2000; Kolvereid ve Isaksen, 2006). Çünkü bir kişinin girişimci olup olmama kararı, istemli (iradi) ve denetim altında olan bir davranıştır (Rauch ve Hulsink, 2015; Krueger vd., 2000; Liñan ve Chen, 2009; Kautonen vd., 2013). Bu nedenle girişimcilik niyeti, girişimci davranış için öncü ve belirleyici bir unsurdur (Bird, 1988; Kolvereid, 1996).

* ADK, Algılanan Davranış Kontrolü

Kaynak: Armitage, J. Christopher ve Conner, Mark. (2001). "Efficacy of the Theory of Planned Behaviour: A meta-analytic review", *British Journal of Social Psychology*, s. 472.

Şekil 1: Planlı Davranış Teorisi

Niyet, kişinin dikkatini, tecrübesini ve davranışını belirli bir nesneye veya davranış biçimine yönlendiren zihinsel durumunu belirtmektedir (Bird, 1992:11). Bu açıdan 'psikolojik bir sezgi' olarak da adlandırılabilir niyet, gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan eylemlerle ilgili basit bir beklenti olmayıp; bu planların gerçeğe dönüşmesi yönünde ciddi bir sorumluluğu da gerektirmektedir (Bird, 1988). Girişimcilik niyeti ise; "Bir kişinin yeni bir ticari girişim kurmayı planladığı ve bilinçli olarak bunu gelecekte gerçekleştireceğinden emin olduğu bir inanç" olarak tanımlanabilir (Thompson, 2009:676).

Niyeti etkileyen bilişsel değişkenlere Ajzen (1991) tarafından, 'motivasyona dayalı belirleyiciler' denilmektedir. PDT'nin temel varsayımından hareketle, bireyin girişimcilik niyeti şu üç motivasyonel faktörün toplam fonksiyonu olmaktadır:

- Bireyin girişimci olmasının kendisi için getireceği sonuçları olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmesine dair girişimciliğe yönelik *tutumu*,
- Birey için önem taşıyan diğer kişilerin girişimcilikle ilgili değerlendirmelerini yansıtan *öznel norm*,

- Bireyin girişimciliği kendisi için kolay ya da zor olarak algılamasına dair inançlarından oluşan *algılanan davranış kontrolü (ADK)*.

Krueger ve Carsrud'a (1993) göre, yalnızca kişilik özellikleri, demografik özellikler veya durumsal faktörlere odaklanmak yerine, niyetlere odaklanarak girişimci faaliyetlerin daha doğru bir şekilde öngörülmesi mümkündür. Hatta denilebilir ki kişilik özellikleri, demografik özellikler veya durum faktörlerinden ziyade, ancak niyet üzerinde çalışılarak girişimci davranış tahmin edilebilir (Krueger ve Carsrud, 1993).

Önceki araştırmalarda, PDT yeni bir işletme oluşturma sürecini analiz etmek için uygulanmış ve girişimcilik niyetlerinin araştırmasında ampirik destek sağlanmıştır (Ajzen, 1991; Obschonka vd., 2012; Kautonen vd. 2013; Kim ve Hunter, 1993; Krueger, 1993; Hui-Chen vd., 2014; Kolvereid, 1996; Tkachev ve Kolvereid, 1999; Solesvik vd., 2012; Souitaris vd., 2007).

Gönüllü ve bilinçli bir karar olan yeni bir iş kurma davranışında 'niyet' kavramının önemli bir rol oynadığını savunan ampirik araştırmalar ilgi görmektedir (Ekici ve Turan, 2017; Yeşilay ve Yavaş, 2017; Uygun ve Güner, 2016; Çetinkaya Bozkurt, 2014; Kalkan, 2011; Liñán ve Chen, 2009; Wang vd., 2016; Fayolle ve Liñán, 2014; Koçoğlu ve Hassan, 2013; Mei vd., 2016; Simpeh, 2011; Debarliev vd., 2015; Campo, 2011; Rauch ve Hulsink, 2015; Wach ve Wojciechowski, 2016; Lee vd., 2011; Hockerts, 2017; Mortan vd., 2014; Krueger, 1993; Krueger ve Brazeal, 1994; Kolvereid, 1996; Chen vd., 1998; Tkachev ve Kolvereid, 1999; Erikson, 1999; Kickul ve Zaper, 2000; Krueger vd., 2000; Autio vd., 2001; Peterman ve Kennedy, 2003; Lee ve Wong, 2004; Zhao vd., 2005; Fayolle vd., 2006; Kolvereid ve Isaksen, 2006; Botsaris ve Vamvaka, 2016).

2.1. Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolü

Girişimcilik bağlamında tutum, serbest meslek sahibi olma isteği ve maaşlı bir çalışan olarak çalışma arzusu kavramları arasındaki farka da vurgu yapmaktadır (Souitaris vd., 2007). Konuyla ilgili bazı araştırmalarda, girişimciliğe karşı tutumun girişimcilik niyetinin önemli bir öngörücüsü olduğu ileri sürülmektedir (Engle vd., 2010; Schlaegel ve Koenig, 2013; Schwarz vd., 2009; Zampetakis vd., 2009; Kim ve Hunter, 1993; Solesvik vd., 2012; Kadir vd., 2012). Bireylerin girişimciliğe yönelik olumlu tutumları, onların girişimcilik niyetlerini güçlendirmektedir. Tutum ve girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki olduğu varsayımından yola çıkarak aşağıdaki hipotez önerilmektedir:

Hipotez 1: Girişimciliğe yönelik kişisel tutum, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir.

PDT’de öznel normlar, belirli davranışlar hakkında birey için önem taşıyan diğer kişilerin (aile, yakın arkadaşlar, meslektaşlar vs.) inançları ve bu inançlara uyma eğilimi derecesine göre belirlenmekte; bireyler için önem taşıyan insanların birey tarafından algılanan beklentilerini yansıtmaktadır (Ajzen, 1991). Amaçlanan girişimcilik davranışını gerçekleştirilmesiyle ilgili olarak birey tarafından algılanan ‘sosyal desteği’ ölçen öznel normların girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisi olduğunu düşünmek için literatürde bazı kanıtlar bulunmaktadır. Girişimcilik konusunda yapılmış 16 ayrı çalışmayı tarayan Liñán ve Chen (2009), bu çalışmaların yedisinde öznel norm değişkeninin yer aldığını ve araştırmaların ikisinde herhangi bir regresyon analizinin yapılmadığını belirlemişlerdir. Kalan beş çalışmadan üçünde ise; girişimcilik niyetini önemli ölçüde açıklayacak öznel normlar tespit edilmiştir (Kolvereid, 1996; Kolvereid ve Isaksen, 2006; Tkachev ve Kolvereid, 1999). Diğer iki çalışmada ise öznel normların anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Autio vd., 2001; Krueger vd., 2000). Rusya’daki üç ayrı üniversitede öğrenciler üzerinde araştırma yapan Tkachev ve Kolvereid (1999) tarafından, öznel norm ve girişimcilik niyeti arasında doğrudan ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Aile ve kişinin yaşamında önem taşıyan diğer insanların (arkadaşlar, meslektaşlar, öğretmenler vs.) düşünceleri öznel normların kaynağıdır. Dolayısıyla, bu kaynaklar ve destekler, girişimcilik faaliyetiyle ilgili olarak bireyin kendine güven duymasını; bir girişimi kolaylıkla kurabileceğine inanmasını ve bir işletme kurma (girişimci olma) konusunda daha istekli olmasını sağlayabilecektir. Bu varsayımdan hareketle, aşağıdaki hipotez önerilmektedir:

Hipotez 2: Girişimcilikle ilgili öznel normlar, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir.

PDT, inançlar, tutumlar, niyetler ve davranışlar arasındaki ilişkilerin daha genel bir çerçevesi içinde kendi kendini etkileme inancını ya da bir başka deyişle algılanan davranış kontrolü (ADK) yapısını içermektedir (Ajzen, 1991:184). PDT’nin bu üçüncü değişkeni, bireyin kendini kontrol seviyesini öznel olarak kavrayışını ve hedef davranışta bulunmanın zorluk derecesi yani ‘ilgili davranışın yerine getirilmesindeki kolaylık veya zorluk hissi’ olarak açıklanmaktadır (Liñán ve Chen, 2006:4). ADK’nın yüksek seviyede olması, kişinin ilgili davranışı gerçekleştirme niyetinin güçlü ve bu davranışı gerçekleştirme yönündeki çaba ve azminin fazla olacağı anlamına gelmektedir (Ajzen, 2002; Bateman ve Crant, 1993; Claar vd., 2012; Krueger ve Dickson, 1994). Girişimci faaliyetler açısından ise ADK, yeni bir girişim

yaratmanın kolaylığı veya zorluğunun algılanması anlamına gelmektedir (Mei vd., 2016). Literatürde, ADK'nın, bir girişimi başlatma kararında rol oynayabileceğine dair kanıtlar bulunmaktadır (Solesvik vd., 2012; Wilson vd., 2007; Bandura, 1997; Liñán 2008; Kadir vd., 2012; Souitaris vd., 2007). ADK'nın, girişimcilik niyetinin en iyi öngörücüsü olduğunu ve bunu takiben sırasıyla tutum ve ardından öznel normların geldiğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Krueger vd., 2000). Yukarıda yer alan kavramsal çerçeveye dayanarak, aşağıdaki hipotez önerilmektedir:

Hipotez 3: Algılanan davranış kontrolü, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir.

2.2. Girişimci Öz-Yeterlilik

Bu çalışmada, algılanan davranış kontrolünden (ADK) farklı dördüncü bir değişken olarak 'girişimci öz-yeterlilik' bileşeni, PDT'ye entegre edilmiştir. Schlaegel ve Koenig (2013) tarafından geliştirilen entegre modelle uyumlu ve ADK'dan kavramsal ve ampirik açıdan ayrı bir değişken olarak girişimci öz-yeterlilik araştırma modeline dahil edilmiştir.

Psikoloji alanındaki çalışmalarıyla tanınan Albert Bandura tarafından geliştirilen öz-yeterlilik kavramı, yine Bandura'nın literatüre kazandırdığı Sosyal Bilişsel Kuramın anahtar yapısıdır (Bandura, 1977). Öz-yeterlilik; davranışın, bilişin ve çevrenin birbirini dinamik bir şekilde etkilediğini belirten bir yapıdır ve böylece bireylerin belirli görevleri yerine getirebilme yetenekleri hakkındaki inançlarını şekillendirmektedir (Bandura, 1977). Genel anlamıyla öz-yeterlilik; davranışların başlatılmasını, ne kadar çaba harcanacağını ve caydırıcı deneyimler ile engeller karşısında ne kadar süreceğini belirlemektedir (Bandura, 1977). Bu açıdan girişimci öz-yeterlilik, bir kişinin yeni bir işi başarıyla kurabileceğine dair inancının derecesini göstermektedir.

Girişimci öz-yeterlilik, araştırmacılar tarafından çeşitli perspektiflerden tanımlanmıştır. Bazı araştırmacılar, girişimci öz-yeterliliği, bireylerin girişimcilik sürecindeki belirli görevlerle ilgili kendine güvenleri olarak tanımlarken (Baum vd., 2001; Boyd ve Vozikis, 1994); bazıları ise işletme kurma sürecini başarmak için bireyin kişisel yeteneklerine güveni olarak tanımlamaktadır (Chen vd., 1998). Bu çalışmada da, girişimci öz-yeterliliği tanımlamak için birinci perspektif benimsenmiş ve girişimci öz-yeterlilik, "insanların girişimcilik süreciyle ilgili görevlere ilişkin yeteneklerine dair inançları" şeklinde ele alınmıştır.

Girişimci öz-yeterlilik bünyesinde; risk ve belirsizliklerin yönetimi, inovasyon, ürün geliştirme, kişiler arası ilişkilerin (ilişkiler ağının) yönetilmesi, fırsatların tanınması,

kaynakların bulunması ve yenilikçi bir iş ortamının oluşturulması ve sürdürülmesi gibi yeterlilikleri barındırmaktadır (De Noble vd., 1999).

Girişimci öz-yeterlilik, kişiliği olduğu kadar çevre faktörlerini de kapsadığı için özellikle yararlıdır ve girişimci niyetlerin yani yeni bir girişimi tahmin etmenin güçlü bir öngörücüsüdür (Boyd ve Vozikis, 1994; Barbosa, vd., 2007). Girişimci öz-yeterliliğe ilişkin algılar, girişimcilik kariyerine devam edip etmeme konusundaki kararlar üzerinde de önemli ölçüde etkilidir (Boyd ve Vozikis, 1994; Krueger ve Brazeal, 1994).

Girişimci öz-yeterlilik kavramı; ‘bir kişinin bir işletmeyi başarılı bir şekilde kurup sürdürebileceğine inanması’ şeklinde özetlenebilir. Sosyal-bilişsel bir mekanizma olarak girişimci öz-yeterliliğin girişimcilik niyeti ve girişimci davranışın ortaya çıkmasındaki kritik etkisine işaret eden çalışmalar bulunmaktadır (McGee vd., 2009; Chen vd., 1998; Zhao vd., 2005; Arenius ve Minniti, 2005; Vesalainen ve Pihkala, 1999; Lans vd., 2010; Piperopoulos ve Dimov, 2015; Kolvereid ve Isaksen, 2006; Liñán vd., 2013; Boyd ve Vozikis, 1994).

Girişimci olmak isteyen bireyler, kaçınılmaz olarak engelleri aşmak için var olan niyetlerini, yüksek derecede güven ve sebatla formüle etmelidir (Krueger ve Brazeal, 1994). Dolayısıyla bir işe başlama becerilerine yüksek seviyede güvenen bireyler, başarılı bir girişim kurabileceklerini düşünebilir ve bu beklenti, onların girişimcilik konusundaki davranışlarını motive edebilir. Girişimci öz-yeterlilik algıları yüksek olan bireylerin girişimcilik niyetlerinin de yüksek olacağı varsayımından yola çıkarak şu hipotez öne sürülmüştür:

Hipotez 4: Girişimci öz-yeterlilik, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir.

2.3. Girişimcilik Niyetini Etkileyen Diğer Faktörler

Yukarıda yer alan değişkenler, PDT kapsamında girişimcilik niyetlerini yeterli düzeyde ancak genel bir bakış açısıyla test etmektedir. Doğal olarak, örnekleme oluşturan girişimcilik eğitimi katılımcıları arasında bireysel farklılıklar da bulunmaktadır. Bu nedenle, PDT modelinde yer almayan bazı demografik özelliklerin etkisi de araştırılmıştır. Girişimcilik niyetlerinin; yaş, cinsiyet, eğitim, aile, gelir, girişimciliğin toplumsal imajı, kariyer tercihleri, kişisel özellikler, kişisel inançlar ve benzeri pek çok değişkenden etkilenmesi son derece doğaldır (Lee ve Wong, 2004; Boyd ve Vozikis, 1994; Tubbs ve Ekeberg, 1991).

Bireylerin “yaş, cinsiyet ve eğitim,” konularındaki demografik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla aşağıda yer alan hipotezler öne sürülmüştür:

Hipotez 5: Yaş grupları arasında girişimcilik niyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 6: Kadınlarla erkekler arasında girişimcilik niyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 7: Eğitim seviyesi grupları arasında bireylerin girişimcilik niyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

3. YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın teorik evrenini, Türkiye Cumhuriyetinde yaşayan 18 yaş üzeri potansiyel girişimcilerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın ana kütlesi; Zonguldak il ve ilçelerindeki 18 yaş üzeri potansiyel girişimcilerin tümüdür. Çalışmanın örneklem çerçevesi ise; KOSGEB tarafından 2016 yılında, Zonguldak il ve ilçelerinde düzenlenen Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine katılan toplam 1003 kursiyer olarak belirlenmiştir. Bu çerçeveden hareketle araştırmanın örneklemini, KOSGEB Zonguldak Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine gönüllük esasıyla katılan kişilerden elde edilen 229 anket oluşturmaktadır. Örneklem, Olasılıklı Olmayan Örneklem tekniklerinden biri olan Kolayda Örneklem tekniği belirlenmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2015). 0,4 etki büyüklüğü ve $\alpha=0,05$ için 229 örneklem sayısı için elde edilen güç %91 olarak bulunmuştur. İlgili hesaplama, G-Power 3.1.3 paket programında yapılmıştır.

3.2. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada kullanılan veriler, anket yöntemiyle toplanmıştır. “Girişimcilik Anketi” başlığıyla basılan anket formunun birinci bölümde; girişimcilik niyetini, girişimciliğe yönelik tutumları, algılanan davranış kontrolünü ve öznel normları ölçen soru maddeleri yer almaktadır. Anketin ikinci bölümü, bireylerin girişimci öz-yeterliliklerinin seviyelerini ölçen soru maddelerinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise demografik ve durumsal bilgilere yer verilmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve İstatistiksel Analiz

Araştırma kapsamında girişimcilik niyetinin ölçülmesinde; ilk olarak Liñán ve Chen (2009) tarafından tasarlanan ve daha sonra Liñán, Urbano ve Guerrero (2011) tarafından modifiye edilen “Girişimcilik Niyeti Anketi (Entrepreneurial Intention Questionnaire-EIQ)” kullanılmıştır. Anket, girişimciliğe yönelik tutumları, algılanan girişimcilik kontrolünü ve öznel normları ölçmek üzere tasarlanan 4 faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır.

McGee, Peterson, Mueller ve Sequeira (2009) geliştirilen “Girişimci Öz-Yeterlilik (Entrepreneurial Self-Efficacy - ESE) Anketi” Türkçeye ve ülkemize uyarlanarak araştırma kapsamında kullanılan ikinci ankettir. Anket, girişimci öz-yeterliliği bir süreç dâhilinde ölçmek üzere tasarlanan 5 faktör ve 19 maddeden oluşmaktadır.

Çalışmanın istatistiksel analizlerinde SPSS 19.0, G-Power 3.1.3 ve Eviews 9 paket programlarından yararlanılmıştır. Sürekli değişkenlere ait betimleyici istatistikler medyan, minimum (min) ve maksimum (mak) değerleriyle; kategorik değişkenler ise frekans ve yüzde ile gösterilmiştir. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu, Shapiro Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile incelenmiştir. Sürekli değişkenlerin 2 grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi, 3 ve daha fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkeni tahmin etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi ile model kurulmuştur. Ölçek alt boyutları arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcılardan elde edilen demografik bulgular, kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizleri, faktör analizi, korelasyon analizi, hipotez testleri, farklılık analizi ve araştırma hipotezlerinin test edilmesinde kullanılan çoklu doğrusal regresyon analizi yer almaktadır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örneklemin demografik özellikleri “cinsiyet, yaş, eğitim” konularındaki bulguları kapsamaktadır. Tablo 1’de katılımcıların bu değişkenlere göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1: Demografik Dağılım

Cinsiyet			
	N	Oran (%)	Geçerli Oran (%)
Kadın	128	55,9	56,1
Erkek	100	43,7	43,9
Yanıtlamayan	1	0,4	-
Toplam	229	100,0	100,0
Yaş*			
	N	Oran (%)	Geçerli Oran (%)
18-24 Yaş	48	21,0	21,9
25-34 Yaş	88	38,4	40,2
35-44 Yaş	55	24,0	25,1
45 Yaş ve üzeri	28	12,2	12,8
Yanıtlamayan	10	4,4	-
Toplam	229	100,0	100,0
Eğitim			
	N	Oran (%)	Geçerli Oran (%)
İlk/Orta Okul	52	22,7	22,8
Lise	76	33,2	33,3
MYO**	31	13,5	13,6
Üniversite	43	18,8	18,9
Üniversite Öğrencisi	26	11,4	11,4
Yanıtlamayan	1	0,4	-
Toplam	229	100,0	100,0

* Örneklemede yaş sorusuna yanıt veren 219 kişinin yaş ortalaması 32,54'tür

(Standart Sapma: 9,233; Medyan: 31,00; Minimum: 18; Maksimum 56).

** MYO: Meslek Yüksekokulu

4.2. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenilirlik Analizleri

Araştırmamızın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ilişkin kullanılan ölçekler için hesaplanan Cronbach's Alpha değerleri, 0,665 (en düşük) ila 0,954 (en yüksek) arasındadır. Sekaran'a göre de güvenilirlik katsayısı 1,0'a ne kadar yakın olursa o kadar iyidir ve genellikle 0,60'ın altındaki değerler güvenilirlikten yoksun olarak; 0,60-0,70 aralığındaki değerler kabul edilebilir ve 0,80'in üzerindeki değerler ise güvenilirlik açısından iyi olarak kabul edilmektedir (Sekaran, 2003:311). Dolayısıyla ölçekler için aşağıda yer alan değerlerin çalışmanın güvenilirliği için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

- Girişimcilik Niyeti için Cronbach's Alpha: 0,768
- Tutum için Cronbach's Alpha:0,763
- Algılanan Davranış Kontrolü için Cronbach's Alpha:0,800
- Öznel Norm için Cronbach's Alpha: 0,665
- Girişimci Öz-Yeterlilik için Cronbach's Alpha: 0,954

4.3. Açıklayıcı Faktör Analizi

Literatürde önceden geliştirilmiş, başka araştırmalarda kullanılmış ve kuramsal dayanağı olan iki ölçeğe açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. “Girişimcilik Niyeti” anketindeki alt boyutlara ait açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre;

- Tutum alt boyutundaki üç maddenin (ifade) tek bir faktörde toplandığı ve toplam varyansın %68,1’ini açıkladığı görülmüştür.
- Algılanan davranış kontrolü (ADK) alt boyutundaki dört maddenin tek bir faktörde toplandığı ve toplam varyansın %62,6’sını açıkladığı görülmüştür.
- Öznel norm alt boyutundaki üç maddenin tek bir faktörde toplandığı ve toplam varyansın %60,1’ini açıkladığı görülmüştür.
- Girişimcilik niyeti alt boyutundaki dört maddenin tek bir faktörde toplandığı ve toplam varyansın %59,1’ini açıkladığı görülmüştür.

“Girişimci Öz-Yeterlilik” anketindeki girişimci öz-yeterlilik boyutundaki 19 madde değerlendirildiğinde ise tek bir faktör altında toplandığı ve toplam varyansın %54,6’sını açıkladığı gözlemlenmiştir.

Faktör analizi sonuçlarına göre bir araya gelen soru gruplarına (soru gruplarına ait verilerin ortalamaları alınarak elde edilen değişkenlere) ilişkin betimleyici istatistik ve korelasyon katsayıları sonuçları ve korelasyon katsayıları sırasıyla Tablo 2 ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistik Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum
Öz-Yeterlilik	229	5,9729	0,87368	6,1053	1,79	7,00
ADK*	229	5,8745	1,04546	6,2500	1,00	7,00
Tutum	229	6,3068	1,03414	6,6667	1,00	7,00
Öznel Norm	229	6,0899	1,07062	6,3333	1,33	7,00
Girişimcilik Niyeti	229	6,1397	0,99104	6,5000	1,00	7,00

* Algılanan Davranış Kontrolü

Çalışmada örtük değişkenlerle ilgili betimleyici istatistikler incelendiğinde, merkezi eğilim ölçülerinden medyan ve mod değerleri arasındaki ilişkiler tüm örtük değişkenlerin sola çarpık bir dağılım özelliği taşıdığını göstermektedir.

Zira dört örtük değişkenin aritmetik ortalaması da medyan değerlerinden küçüktür. Diğer taraftan en yüksek ölçüm değerlerinin, gerek medyan ve gerekse mod değerleri açısından “Tutum” değişkenine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Öz-Yeterlilik	ADK*	Tutum	Öznel Norm	Girişimcilik Niyeti
Öz-Yeterlilik	-				
ADK	r=0,787 p<0,001	-			
Tutum	r=0,618 p<0,001	r=0,650 p<0,001	-		
Öznel Norm	r=0,540 p<0,001	r=0,541 p<0,001	r=0,478 p<0,001	-	
Girişimcilik Niyeti	r=0,689 p<0,001	r=0,731 p<0,001	r=0,830 p<0,001	r=0,547 p<0,001	-

* Algılanan Davranış Kontrolü

Araştırmanın korelasyon analizi sonuçlarına göre, değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 3’te görülebilir. Korelasyon ilişkisinde etki büyüklüğü, zayıf, orta şiddetli ve güçlü bir ilişkiyi işaret edebilir. Korelasyon katsayısını ifade eden “r” değerinin “0,10-0,30” arasında olması “Zayıf Etki Büyüklüğü”, “0,31-0,50” arasında olması “Orta Şiddetli Etki Büyüklüğü”, “0,51-1,00” arasında olması ise “Kuvvetli Etki Büyüklüğü” anlamına gelmektedir (Cohen, 1988: 115; Abbott, 2017: 349).

Tablo 3’teki bulgulara göre, “Öz-Yeterlilik” ile “Girişimcilik Niyeti” arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r=0,689$, $p<0,001$) vardır. “Algılanan Davranış Kontrolü” ile “Girişimcilik Niyeti” arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r=0,731$, $p<0,001$) vardır. “Tutum” ile “Girişimcilik Niyeti” arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r=0,830$, $p<0,001$) vardır. “Öznel norm” ile “Girişimcilik Niyeti” arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r=0,547$, $p<0,001$) vardır.

4.4. Farklılık Analizleri

Araştırma örnekleminde elde edilen veri setine parametrik ve parametrik olmayan (non-parametrik) testlerden hangisinin uygun olduğunu belirleyebilmek amacıyla “normallik” testleri yapılmıştır. “Shapiro-Wilk” ve “Kolmogorov-Smirnov” testlerinin sonucunda “Sig.” değerleri 0,05’ten küçük olduğu için araştırmamızın veri setinin normal dağılıma sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle veri setinde araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis parametrik olmayan istatistik testleri kullanılmıştır (Tablo 4, 5, 6). Parametrik olmayan veriye sahip birbirinden bağımsız iki veya daha fazla örneklemin (grupun) bağımlı bir değişkene ait ölçümlerinin karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi

kullanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 237). İki bağımsız grup arasındaki farkın önemini sınamak için yaygın bir kullanıma sahip testlerden biri de Mann-Whitney U testidir; bu test, iki bağımsız grubun bağımlı bir değişkene ilişkin ölçümlerinin karşılaştırılarak iki dağılım arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2015: 240). Kruskal-Wallis test sonuçları elde edildikten sonra ikili kıyaslamalar için Bonferroni düzeltme katsayısı uygulanmıştır.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Değişkenlerdeki Farklılaşma

	Cinsiyet		p
	Kadın (N=128) Medyan (Min-Mak)	Erkek (N=100) Medyan (Min-Mak)	
Öz-Yeterlilik	6,02 (3,58 – 7,00)	6,15 (1,79 – 7,00)	0,265
Algılanan Davranış Kontrolü	6,12 (1,75 – 7,00)	6,25 (1,00 – 7,00)	0,112
Tutum	6,66 (1,00 – 7,00)	6,66 (1,67 – 7,00)	0,526
Öznel Norm	6,33 (1,33 – 7,00)	6,33 (2,67 – 7,00)	0,855
Girişimcilik Niyeti	6,50 (1,75 – 7,00)	6,50 (1,00 – 7,00)	0,856

#Mann Whitney U testi

Araştırma örnekleminden ilgili değişkenler bazında elde edilen değerlerin “Cinsiyet” değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterip göstermediği ile ilgili kıyaslamalı fark analizleri yürütülmüştür. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 4’te görülebilir. Buna göre, “Öz-Yeterlilik, ADK, Tutum, Öznel Norm ve Girişimcilik Niyeti” örtük değişkenlerinin cinsiyet değişkeni bazında anlamlı farklılık taşımadığı görülmektedir. Başka bir deyişle ilgili değişkenler cinsiyet değişkeni bazında anlamlı bir farklılaşma göstermediğinden dolayı cinsiyet değişkenine ilişkin fark hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5: Yaşa Göre Değişkenlerdeki Farklılaşma

	Yaş				p
	18-24 (N=48) Medyan (Min-Mak)	25-34 (N=88) Medyan (Min-Mak)	35-44 (N=55) Medyan (Min- Mak)	45+ (N=28) Medyan (Min-Mak)	
Öz-Yeterlilik	5,8158 (1,79 – 7,00)	6,0000 (3,74 – 7,00)	6,4211 (3,63 – 7,00)	6,1579 (4,53 – 7,00)	0,015*
ADK**	5,6250 (1,00 – 7,00)	6,0000 (3,00 – 7,00)	7,0000 (1,00 – 7,00)	6,8333 (5,00 – 7,00)	0,030*
Tutum	6,3333 (1,33 – 7,00)	6,6667 (2,67 – 7,00)	7,0000 (1,00 – 7,00)	6,8333 (5,00 – 7,00)	0,012*
Öznel Norm	6,3333 (1,33 – 7,00)	6,3333 (2,67 – 7,00)	6,6667 (2,33 – 7,00)	6,000 (5,00 – 7,00)	0,236
Girişimcilik Niyeti	6,0000 (1,00 – 7,00)	6,5000 (3,00 – 7,00)	6,7500 (1,75 – 7,00)	6,7500 (5,00 – 7,00)	0,009*

#Kruskal Wallis testi

* p<0,05

** Algılanan Davranış Kontrolü

Araştırma örnekleminde ilgili değişkenler bazında elde edilen değerlerin; “Yaş” değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterip göstermediği ile ilgili kıyaslamalı fark analizleri yürütülmüştür. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 5’te görülebilir. Buna göre, “Öznel Norm” örtük değişkeninin aldığı değerlerin hiçbir yaş grubu arasında anlamlı ölçüde farklılaşmadığı görülmüştür. Diğer taraftan; “Öz-Yeterlilik, ADK, Tutum ve Girişimcilik Niyeti” örtük değişkenlerinin en az iki yaş grubu arasında anlamlı ölçüde farklılaşması nedeniyle yapılan Bonferroni düzeltmeleri sonucunda, söz konusu 4 örtük değişkendeki farklılaşmanın “18-24” ile “35-44” yaş grupları arasında olduğu; diğer yaş grupları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Tablo 6: Eğitim Seviyesine Göre Değişkenlerdeki Farklılaşma

	Eğitim Seviyesi					p
	İlk/ortaokul (N=52) Medyan (Min-Mak)	Lise (N=76) Medyan (Min-Mak)	MYO*** (N=31) Medyan (Min-Mak)	Üniversite (N=43) Medyan (Min-Mak)	Üniversite öğrencisi (N=26) Medyan (Min-Mak)	
Öz-Yeterlilik	6,00 (1,79 – 7,00)	6,31 (3,84 – 7,00)	6,315 (4,13 – 7,00)	5,89 (3,74 – 7,00)	5,67 (3,58 – 7,00)	0,003*
ADK**	6,50 (1,00 – 7,00)	6,50 (3,00 – 7,00)	6,00 (3,50 – 7,00)	5,75 (3,75 – 7,00)	5,62 (2,25 – 7,00)	0,001*
Tutum	6,83 /1,00 – 7,00)	7,00 (3,00 – 7,00)	6,66 (3,00 – 7,00)	6,33 (2,67 – 7,00)	6,166 (1,33 - 7,00)	0,019*
Öznel Norm	6,33 (2,33 – 7,00)	6,66 (3,00 – 7,00)	6,33 (3,33 – 7,00)	5,66 (2,67 – 7,00)	6,00 (1,33 – 7,00)	0,012*
Girişimcilik Niyeti	6,50 (1,00 – 7,00)	6,75 (3,00 -7,00)	6,25 (3,75 – 7,00)	6,00 (3,25 – 7,00)	6,00 (2,00 – 7,00)	0,001*

#Kruskal Wallis testi

* p<0,05

**Algılanan Davranış Kontrolü

*** Meslek Yüksekokulu

Araştırma örnekleminde ilgili değişkenler bazında elde edilen değerlerin; “Eğitim Seviyesi” değişkenine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterip göstermediği ile ilgili kıyaslamalı fark analizleri yürütülmüştür. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 6’da görülebilir. Buna göre, “Öz-Yeterlilik, ADK, Tutum, Öznel Norm ve Girişimcilik Niyeti” örtük değişkenlerinin en az iki yaş grubu arasında anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Başka bir deyişle fark hipotezleri tüm örtük değişkenler bazında kabul edilmiştir. Bu nedenle farklılığın hangi eğitim grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni düzeltmeleri sonucunda, söz konusu 5 örtük değişkendeki farklılaşmanın hangi “Eğitim Seviyesi” grupları arasında olduğu ile ilgili analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

- “Öz Yeterlilik” ile ilgili farklılık analizlerinde; farklılaşmanın “Lise Mezunu” ve “Üniversite Mezunu” grupları arasında; “Lise Mezunu” ve “Üniversite Öğrencisi” grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmakla birlikte; diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir fark yoktur;
- “ADK” ile ilgili farklılaşmanın “İlk/Ortaokul Mezunu” ve “Üniversite Mezunu” grupları arasında; “Lise Mezunu” ve “Üniversite Mezunu” grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmakla birlikte; diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir fark yoktur;
- “Tutum” ile ilgili farklılaşmanın “Lise Mezunu” ve “Üniversite Öğrencisi” grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmakla birlikte; diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir fark yoktur;
- “Öznel Norm” ile ilgili farklılaşmanın “Lise Mezunu” ve “Üniversite Mezunu” grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmakla birlikte; diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir fark yoktur;
- “Girişimcilik Niyeti” ile ilgili farklılık analizlerinde; farklılaşmanın “Lise Mezunu” ve “Üniversite Mezunu” grupları arasında; “Lise Mezunu” ve “Üniversite Öğrencisi” grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmakla birlikte; diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Bu bulgulara göre; “Eğitim Seviyesi” grupları arasında bireylerin girişimcilik niyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır” şeklindeki araştırma hipotezi doğrulanmış; farkların hangi gruplar arasında olduğu yukarıda açıklanmıştır.

4.5. Regresyon Analizi

Araştırmanın bağımlı değişkeni Girişimcilik Niyeti üzerinde etkileri olduğu düşünülen bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin açıklanması amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuçların geçerli olabilmesi için EKK (En Küçük Kareler) varsayımları test edilmiştir. Regresyon modelinin hata terimleri normal dağılıma sahiptir ve çoklu doğrusal bağımlılık problemi bulunmamaktadır. Modelin hata terimlerinde değişen varyans sorunu tespit edildiğinden elde edilen katsayı tahminleri geçersiz sayılmıştır (Güriş ve Çağlayan, 2010:549). Değişen varyans sorununu gidermek için, HAC (Heteroskedastic and Autocorrelation Consistent) yöntemi kullanılarak model tekrar tahmin edilmiştir. Bu tahmin yönteminde katsayılar değişmemekte fakat standart hatalar, dolayısıyla t istatistikleri ve olasılık değerleri değişmektedir. HAC yöntemine göre elde edilen tahmin sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: HAC Yöntemine Göre Elde Edilen Tahmin Sonuçları

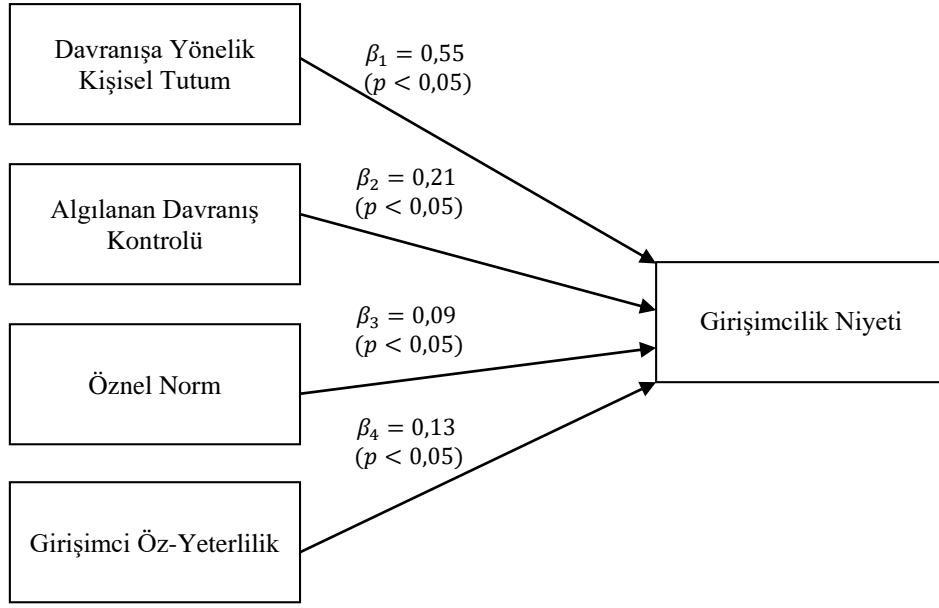
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Niyeti (GN)				
Metot: EKK				
Örnekleme: 1 229				
Dâhil Edilen Gözlem Sayısı: 229				
HAC standart hata ve kovaryans (Bartlett kernel, Newey-West fixed bandwidth = 5.0000)				
Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık
Sabit	0.165769	0.246042	0.673742	0.5012
ADK*	0.209639	0.049659	4.221604	0.0000
Tutum	0.549851	0.048799	11.26774	0.0000
Öznel Norm	0.086621	0.040885	2.118649	0.0352
Öz-Yeterlilik	0.125091	0.060712	2.060392	0.0405
R ²	0.765346	Bağımlı Değ. Ortalaması		6.139738
Düzeltilmiş R ²	0.761156	Bağımlı Değ. Standart Sapması		0.991045
Regresyonun Std. Hatası	0.484340	Akaike Bilgi Kriteri		1.409535
Hata Terimlerinin Karelerinin Toplamı	52.54720	Schwarz Kriteri		1.484507
Log Olabilirlik	-156.3918	Hannan-Quinn Kriteri		1.439781
F-İstatistiği	182.6491	Durbin-Watson İstatistiği		1.972770
Olasılık (F-istatistiği)	0.000000	Wald F-İstatistiği		191.1441
Olasılık (Wald F-İstatistiği)	0.000000			

*Algılanan Davranış Kontrolü

Yeniden tahmin edilen modelde katsayılar değişmediğinden, olasılık değerleri üzerinden değişkenlerin istatistiksel anlamlılığı incelenmiştir. Değişkenlerin olasılık değerleri incelendiğinde; Öznel Norm, Girişimci Öz-Yeterlilik, ADK ve Tutum değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı oldukları görülmektedir. Buna göre;

- “Girişimciliğe yönelik kişisel tutum, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir”,
- “Girişimcilikle ilgili öznel normlar, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir”,
- “Algılanan davranış kontrolü, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir” ve
- “Girişimci öz-yeterlilik, bireyin girişimcilik niyeti ile pozitif yönde ilişkilidir” şeklinde öne sürülen araştırma hipotezleri doğrulanmıştır.

Nihai modelin regresyon katsayıları incelendiğinde (Şekil 2) tüm değişkenlerin Girişimcilik Niyeti üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğu görülmektedir. Değişkenlerin ölçüm birimi aynı olduğundan katsayı büyüklükleri üzerinden Girişimcilik Niyeti değişkeni üzerindeki etkisi sıralanabilir. Buna göre; Girişimcilik Niyeti değişkeni üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken Tutum iken bu değişkeni sırasıyla ADK, Öz-Yeterlilik ve Öznel Norm takip etmektedir.

Şekil 2: Regresyon Analizi Sonuçları ile Araştırma Modelinin Görünümü

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırmada, Planlı Davranış Teorisine (PDT) göre, bireylerin girişimcilik niyetlerini şekillendiren davranışa yönelik tutumun, algılanan davranış kontrolünün, öznel normların ve dördüncü bağımsız değişken olarak girişimci öz-yeterliliğin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. 7 adet hipotezin öne sürüldüğü bu araştırmada; dört değişkenin (Tutum, ADK, Öz-Yeterlilik, Öznel Norm) bireyin girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkilerinin olduğu saptanmış ve 1, 2, 3 ve 4 numaralı araştırma hipotezleri doğrulanmıştır. Girişimcilik Niyeti üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken Tutum olurken bu değişkeni sırasıyla, Algılanan Davranış Kontrolü (ADK), Girişimci Öz-Yeterlilik ve Öznel Norm takip etmektedir.

Çalışmada kişisel tutumun bireylerin girişimci olma niyeti üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, PDT'ye dayanarak tutumların bireylerin girişimcilik niyetlerini etkilediğini ortaya koyan daha önceki bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Yeşilay ve Yavaş, 2017; Çetinkaya Bozkurt 2014; Ekici ve Turan 2017; Kalkan, 2011; Souitaris vd., 2007; Engle vd., 2010; Schlaegel ve Koenig, 2013; Schwarz vd., 2009; Zampetakis vd., 2009; Debarliev vd., 2015; Kim ve Hunter, 1993; Solesvik vd., 2012; Kadir vd., 2012; Claar vd., 2012; Cialdini vd., 1981; Douglas ve Shepherd, 2002; Johns ve Mattsson, 2005).

Algılanan davranış kontrolünün (ADK) bireylerin girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu, araştırmada ulaşılan sonuçlardan biridir. Bu sonuç, literatürde daha

önce yapılan bazı çalışmalarla uyumludur (Ajzen, 2002; Bateman ve Crant, 1993; Claar vd., 2012; Krueger ve Dickson, 1994; Souitaris vd., 2007; Krueger vd., 2000; Solesvik vd., 2012; Wilson vd., 2007; Bandura, 1997; Liñán 2008; Kadir vd., 2012).

Araştırmada girişimcilik kararı ile ilgili öznel normların bireyin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca öznel normlar, bireylerin girişimcilik niyeti üzerinde en az etkiye sahip değişken olarak saptanmıştır. Literatürde öznel normların girişimcilik niyetleri üzerindeki etkileriyle ilgili tartışmalı ve farklı sonuçlar yer almaktadır. Girişimcilik niyetini önemli ölçüde açıklayacak öznel normların tespit edildiği çalışmaların (Kolvereid, 1996; Kolvereid ve Isaksen, 2006; Tkachev ve Kolvereid, 1999; Yang; 2013) yanı sıra; öznel normların anlamsız olduğu sonucuna ulaşılan çalışmalar da (Autio vd., 2001; Krueger vd., 2000) mevcuttur. Astuti ve Martdianty (2012), altı devlet üniversitesindeki 600 son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirdikleri araştırmada Planlı Davranış Teorisine göre öznel norm en güçlü değişken olarak öğrencilerin girişimcilik niyetini tahmin etmede önemli bir kanıt sağlamıştır. Benzer şekilde Çin’de yapılan başka bir araştırmada da (Yang; 2013), girişimciliğe yönelik tutum ve öznel normların katılımcıların girişimcilik niyetlerine etkisinin ADK’dan çok daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de konuyla ilgili daha önce yapılan bazı araştırmalarda, öznel normun bireylerin girişimcilik niyetleri ve eğilimleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Yeşilay ve Yavaş, 2017; Çetinkaya Bozkurt, 2017; Ekici ve Turan, 2017). Kalkan (2011) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada ise, öznel norm ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Bulgularımız, girişimci özyeterliliğin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, literatürde yer alan bu yöndeki çalışmalarla uyumludur (Özler vd., 2017; Şeşen ve Basım, 2012; Başol vd., 2011; Naktiyok vd., 2010; McGee vd., 2009; Chen vd., 1998; Zhao vd., 2005; Arenius ve Minniti, 2005; Vesalainen ve Pihkala, 1999; Lans vd., 2010; Piperopoulos ve Dimov, 2015; Kolvereid ve Isaksen, 2006; Liñán vd., 2013; Boyd ve Vozikis, 1994; Krueger ve Brazeal, 1994). Benzer şekilde, Basım ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada, öz yeterlilik algısı ile hem yenilikçilik hem de risk alma davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı seviyede bir ilişki tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında bireylerin “yaş, cinsiyet, eğitim” özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkileri de incelenmiştir. Girişimcilik faaliyetinde yaşın etkisini araştıran Global Entrepreneurship Monitor (GEM) Global Report 2016/17, en yüksek girişimcilik aktivitesinin 25-34 yaş arasında gerçekleştirildiğini göstermektedir. Çalışmamızın bulguları

literatürdeki bu sonuçla örtüşmemektedir. Araştırma örnekleminde elde edilen veri setinin yaşa göre değişkenler üzerinde farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçlarına göre; dört ayrı yaş grubu arasında “Öz-Yeterlilik, ADK, Tutum ve Girişimcilik Niyeti” anlamlı farklılık göstermektedir. Bu bulguya göre, 5 numaralı araştırma hipotezi doğrulanmaktadır. Öz-Yeterlilik, ADK, Tutum ve Girişimcilik Niyeti ölçek puanları açısından farklılığın hangi yaş grubu veya gruplarından kaynaklandığı incelendiğinde; sadece “18-24” ile “35-44” arasında anlamlı bir fark olduğu; diğer alt yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. 35-44 yaş grubu, tüm ölçek puanlarında 18-24 yaş grubundan fazla değerlere sahiptir.

Bireyin girişimcilik tercihinde cinsiyetin etkisini analiz eden önceki bazı araştırmalarda erkeklerin girişimciliği kadınlardan daha fazla tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Naktiyok vd., 2009; Delmar ve Davidson, 2000; Matthews ve Moser, 1996; Scherer vd., 1989; Davidsson, 1995; Matthews ve Moser, 1995; Reynolds vd., 2004;). Spor bilimleri alanında öğrenim gören 185 üniversite öğrencisi ile anket yöntemiyle gerçekleştirdikleri araştırmalarında Şeşen ve Basım (2012), yaş, cinsiyet, önceki iş deneyimi ve ailenin aylık gelirin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini farklılaştırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Literatürün aksine, bizim çalışmamızda “cinsiyet” ile “girişimcilik niyeti, tutum, ADK, öznel norm ve öz-yeterlilik” değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiş ve 6 numaralı hipotez doğrulanmamıştır. Literatürde yer alan yukarıda söz edilen bulgularla bu araştırmada ulaşılan bulgu arasındaki dikkat çekici bu farklılığın açıklanması amacıyla, Türkiye’de girişimciliğin cinsiyet ile ilişkisini ele alan daha ileri araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Araştırma bulguları, katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça girişimcilik niyetinin azaldığını ve 7 numaralı araştırma hipotezinin doğrulandığını göstermektedir. Benzer şekilde, eğitim seviyesi arttıkça girişimcilik davranışına ilişkin öz-yeterlilik ve ADK azalma eğilimi göstermektedir. Bu durum, dikkat çekici olup Sluis ve arkadaşlarının (2005) bulgularıyla uyumludur.

Çalışmanın bulgularına göre, girişimciliğe yönelik kişisel tutumlar, bireylerin girişimcilik niyetleri üzerinde etkisi bulunan en önemli belirleyicidir. Bu nedenle, bireylerin girişimciliğe dair tutumlarının olumlu yönde seyretmesine hizmet edecek sosyal ve ekonomik stratejiler geliştirmek ve bunları yaşama geçirmek önemlidir. Ayrıca bu çalışmada girişimcilik niyetlerinin belirleyicileri olarak saptanan algılanan davranış kontrolü (ADK), girişimci öz-yeterlilik ve öznel normların da yukarıda sözü edilen stratejilerde dikkate alınması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Belirli sosyal, kültürel faktörlerin ve kişisel özelliklerin

girişimcilik niyetleri üzerinde farklı etkileri olduğu söylenebilir. Örneğin, bu araştırmada öznel normlar, girişimcilik niyeti üzerinde en az etkiye sahip değişken olarak saptanırken; Çin'deki bir çalışmada (Yang, 2013) öznel normlar, potansiyel girişimciler üzerinde baskın şekilde etkili olabilmektedir. Bu durum, birbirinden farklı alanlarda ve pek çok faktörün etkisi altında bulunan bireysel girişimcilik niyetinin ve dolayısıyla girişimci davranışın farklı girişimcilik motivasyonlarıyla oluştuğunun bir göstergesidir. Ayrıca, cinsiyet, eğitim seviyesi, yaş, gelir deneyim gibi demografik faktörlerin girişimcilik niyetleriyle ilişkisine dair araştırmaların toplumsal yapılara göre farklılık gösterebileceği de araştırmamızın bulgularının yorumlanmasından ortaya çıkan bir sonuç olmuştur.

Girişimcilik niyeti ile ilgili makalelere yapılan atıfların sayısı, girişimcilik niyeti üzerindeki ilginin artarak devam ettiğinin bir göstergesidir. Bununla birlikte konuyla ilgili yapılan araştırmaların ışığında ortaya çıkan her yeni bilgi, beraberinde daha fazla soruyu da getirmektedir. Bu da, girişimcilik niyetlerinin arkasında yatan ve son derece karmaşık motivasyonel faktörleri açıklayabilmek adına, daha fazla sayıda araştırma yapılması ihtiyacını doğurmaktadır (Fayolle ve Liñán, 2014: 665).

Bu bağlamda, gelecekte ülkemizde yapılacak araştırmalarda, Planlı Davranış Teorisi (PDT) bileşenleri ve öz-yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasındaki doğrudan bağlantılara ek olarak, girişimciliğe yönelik tutumların, algılanan girişimcilik kontrolünün (ADK), öznel normların ve girişimci öz-yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki dolaylı etkileri ve bunların birbirleriyle etkileşimleri ele alınabilir.

Sonuç olarak, girişimcilik alanında girişimcilik niyetinden girişimci davranışa uzanan yolun aydınlatılması için farklı bakış açılarına ve yeni fikirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı değişkenleri ve yaklaşımları bütünleştirecek niyet temelli yeni araştırmalar, bireyin girişimci olma kararı vermesinin ardında yatan belirleyicilerin anlaşılmasında son derece yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbot, M. L. (2017). *Using Statistics in The Social and Health Sciences with Spss and Excel*. John Wiley & Sons, Inc., NJ.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personality and behavior*. Chicago: The Dorsey Press.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4), 665-683.
- Arenius, P., & Minniti, M. (2005). Perceptual variables and nascent entrepreneurship. *Small Business Economics*, 24(3), 233-247.
- Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: a meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40(4), 471-499.
- Astuti, R. D. & Martdinaty, F. (2012). Students entrepreneurial intentions by using theory of planned behavior: The case in Indonesia. *The South East Asian Journal of Management*, 6(2), 100-112.
- Autio, E., Keeley, R. H., Klofsten, M., Parker, G. C., & Hay, M. (2001). Entrepreneurial intent among students in Scandinavia and in the USA. *Enterprise and Innovation Management Studies*, 2(2), 145-160.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1997). *Self efficacy: the exercise of control*. New York: W. H. Freeman & Company.
- Barbosa, S. D., Gerhardt, M. W., & Kickul, J. R. (2007). The role of cognitive style and risk preference on entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intentions. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13(4), 86-104.
- Basim, H. N., Korkmazıyürek, H., & Tokat, A. O. (2008). Çalışanların öz yeterlilik algılamasının yenilikçilik ve risk alma üzerine etkisi: kamu sektöründe bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 121-130.
- Başol, O., Dursun, S., & Aytaç, S. (2011). Kişiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi: Üniversiteli Gençler Üzerine Bir Uygulama. *"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, (13)04, 9-22.
- Bateman, T. S., & Crant, J. M. (1993). The proactive component of organizational behavior: a measure and correlates. *Journal of Organizational Behavior*, 14(2), 103-118.
- Baum, J. R., Locke, E. A., & Smith, K. G. (2001). A multidimensional model of venture growth. *The Academy of Management Journal*, 44(2), 292-303.
- Bird, B. (1988). Implementing entrepreneurial ideas: the case for intention. *Academy of Management Review*, 13(3), 442-453.
- Bird, B. (1992). The operation of intentions in time: the emergence of the new venture. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 17 (1), 11-20.
- Botsaris, C., & Vamvaka, V. (2016). Attitude toward entrepreneurship: structure, prediction from behavioral beliefs, and relation to entrepreneurial intention. *Journal of the Knowledge Economy*, 7, 433-460.
- Boyd, N. G., & Vozikis G. S. (1994). The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 18(4), 63-77.

- Branchet, B., Boissin, J. P., & Hikkerova, L. (2017). Modeling entrepreneurship intentions: an essay of typology. *Management International*, 21(2), 109-122.
- Campo, J. L. M. (2011). Analysis of the influence of self-efficacy on entrepreneurial intentions. *Prospectiva*, 9(2), 14-21.
- Carsrud, A., & Brännback Malin. (2011). Entrepreneurial motivations: what do we still need to know? *Journal of Small Business Management*, 49(1), 9-26.
- Chell, E. (2007). Social enterprise and entrepreneurship: towards a convergent theory of the entrepreneurial process. *International Small Business Journal*, 25(1), 5-26.
- Chen, C. C., Greene, P. G., & Crick A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of Business Venturing*, 13(4), 295-316.
- Cialdini, R. B., Petty R. E., & Cacioppo J. T. (1981). Attitude and attitude change. *Annual Review of Psychology*, 32(3), 357-404.
- Claar, V. V., Frey, R., Szarucki, M., & TenHaken, V. R. (2012). Hope for the east: entrepreneurial attitudes of MBA students in two transition economies relative to those in the USA. *International Journal of Business Excellence*, 5(3), 220-237.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.), Hillsdale, NJ.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2014). Planlanmış davranış teorisi çerçevesinde öğrencilerin girişimci olma niyetlerinin incelenmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, (3) 1, 27-47.
- Davidsson, P. (1995). Determinants of entrepreneurial intentions. Paper prepared for the RENT IX Workshop. Nov. 23-24, Piacenza, Italy.
- De Noble, A. F., Jung, D., & Ehrlich, S. B. (1999). Entrepreneurial self-efficacy: the development of a measure and its relation to entrepreneurial action. *Frontiers of Entrepreneurship Research*, (Der: D. Reynolds), Babson College: Wellesley, MA, 73-87.
- Debarliev, S., Janeska-Iliev, A., Bozhinovska, T., & Ilieva, V. (2015). Antecedents of entrepreneurial intention: evidence from republic of Macedonia Stojan. *BEH - Business and Economic Horizons*, 11(3), 143-161.
- Delmar, F., & Davidsson P. (2000). Where do they come from? Prevalence and characteristics of nascent entrepreneurs. *Entrepreneurship and Regional Development*, July 12, 1-23.
- Díaz-García, M. C., & Jiménez-Moreno, J. (2010). Entrepreneurial intention: the role of gender. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6(3), 261-283.
- Douglas, E., & Shepherd, D. (2002). Self-employment as a career choice: attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization. *Entrepreneurial Theory and Practice*, 26(3), 81-90.
- Ekici, E., & Turan, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi: planlanmış davranışlar teorisi ve girişimcilik eğitiminin rolü. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26)1, 201-215.
- Engle, R. L., Dimitriadi, N., Gavidia, J. V., Schlaegel, C., Delanoe, S., Alvarado, I., He, X., Buame, S., & Wolff, B. (2010). Entrepreneurial intent: a twelve-country evaluation of Ajzen's model of planned behavior. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 16(1), 33-57.
- Erikson, R. (1999). A study of entrepreneurial career choices among MBAS-the extended bird model. *Journal of Enterprising Culture*, 7(1) 1-17.
- Fayolle, A., & Liñán, F. (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, 67, 663-666.

- Fayolle, A., Gailly, B., & Lassas-Clerc, N. (2006). Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: a new methodology. *Journal of European Industrial Training*, 30(9), 701-720.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: an introduction to theory and research*, New York: Addison-Wesley.
- Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2017). Global Report 2016/17. <http://www.gemconsortium.org/report/49812>, (Erişim Tarihi 10.12.2017).
- Gürbüz, Ş., & Şahin, F. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe - Yöntem – Analiz*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Güriş, S., & Çağlayan, E. (2010). *Ekonometri Temel Kavramlar*, İstanbul: Der Yayınları.
- Hisrich, R., Langan-Fox, J., & Grant, S. (2007). Entrepreneurship research and practice: a call to action for psychology. *American Psychologist*, 62(6), 575-589.
- Hockerts, K. (2017). Determinants of social entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 41(1), 105-130.
- Hui-Chen, C., Kuen-Hung T., & Chen-Yi, P. (2014). The entrepreneurial process: an integrated model. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 10(4), 727-745.
- Johns, N., & Mattsson, J. (2005). Destination development through entrepreneurship: a comparison of two cases. *Tourism Management*, 26(4), 605-616.
- Kadir, M. B. A., Salim M., & Kamarudinc, H. (2012). The relationship between educational support and entrepreneurial intentions in Malaysian higher learning institution. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 2164-2173.
- Kalkan, A. (2011). Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2)14,189-206.
- Kalkan, A. (2011). Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(14), 189-206.
- Karimi, S., Biemans, H. J. A., Lans, T., Chizari, M., & Mulder, M. (2016). The impact of entrepreneurship education: a study of Iranian students' Entrepreneurial Intentions and Opportunity Identification. *Journal of Small Business Management*, 54(1), 187-209.
- Kautonen, T., Gelderen, M., & Tornikoski, E. T. (2013). Predicting entrepreneurial behavior: a test of the theory of planned behavior. *Applied Economics*, 45(6), 697-707.
- Kickul, J. & Zaper, J. A. (2000). Untying the knot: do personal and organizational determinants influence entrepreneurial intentions? *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 15(3), 57-77.
- Kim, M. S., & Hunter, J. E. (1993). Relationships among attitudes, behavioral intentions, and behavior a meta-analysis of past research. *Communication Research*, 20(3), 331-364.
- Koçoğlu, M., & Hassan, M. U. (2013). Assessing entrepreneurial intentions of university students: a comparative study of two different cultures: Turkey and Pakistani. *European Journal of Business and Management*, 5(13), 243-252.
- Koh, H. C. (1996). Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics: a study of Hong Kong MBA students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.
- Kolvereid, L. (1996). Prediction of employment status choice intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 2(1) 47-58.

- Kolvareid, L., & Isaksen, E. (2006). New Business Start-Up and Subsequent Entry Into Self Employment. *Journal of Business Venturing*, 21(6), 866-885.
- Krueger, N. (1993). The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(1), 5-21.
- Krueger, N. F., & Brazeal, D. V. (1994). Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3), 91-104.
- Krueger, N. F., & Carsrud, A. L. (1993). Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behavior. *Entrepreneurship and Regional Development: An International Journal*, 5(4), 315-330.
- Krueger, N. F., & Dickson, P. R. (1994). How believing in ourselves increases risk taking: self-efficacy and opportunity recognition. *Decision Sciences*, 25(3), 385-400.
- Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, Cilt15, Sayı 5-6, s. 411-432.
- Krueger, Norris F. (2007); "What Lies Beneath? The Experiential Essence of Entrepreneurial Thinking. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 31(1), 123-138.
- Langowitz, N., & Minniti, M. (2007). The entrepreneurial propensity of women. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(3), 341-364.
- Lans, T., Gulikers, J., & Batterink, M. (2010). Moving beyond traditional measures of entrepreneurial intentions in a study among life-sciences' students in the Netherlands. *Research in Post-Compulsory Education*, 15(3), 259-274.
- Lee, L., Wong, P. K., Der, F. M., & Leung, A. (2011). Entrepreneurial intentions: the influence of organizational and individual factors. *Journal of Business Venturing*, 26(1), 124-136.
- Lee, S. H., & Wong, P. K. (2004). An exploratory study of technopreneurial intentions: a career anchor perspective. *Journal of Business Venturing*, 19(1), 7-28.
- Liñán, F. (2008). Skill and Value Perceptions: How Do They Affect Entrepreneurial Intentions? *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4(3), 257-272.
- Liñán, F., & Chen, Y. W. (2006). Testing the Entrepreneurial Intention Model On A Two-Country Sample. Universidad de Sevilla, Departamento de Economía Aplicada I, Documents de Treball, s. 1-28.
- Liñan, F., & Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617.
- Liñán, F., Serrano, J. F., & Romero, I. (2013). Necessity and opportunity entrepreneurship: the mediating effect of culture. *Revista de Economía Mundial*, 33, 21-47.
- Liñán, F., Urbano, D., & Guerrero, M. (2011). Regional variations in entrepreneurial cognitions: start-up intentions of university students in Spain. *Entrepreneurship and Regional Development*, 23(3-4), 187-215.
- Matthews, C. H., & Moser, S. B. (1995). Family background and gender: implications for interest in small firm ownership. *Entrepreneurship and Regional Development*, 7(3), 365-378.
- Matthews, C. H., & Moser, S. B. (1996). A longitudinal investigation of the impact of family background and gender on interest in small firm ownership. *Journal of Small Business Management*, 34(2), 29-43.
- McGee, J. E., Peterson, M., Mueller, S. L., & Sequeira, J. M. (2009). Entrepreneurial self efficacy: refining the measure. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(4), 965-988.
- Mei, H., Zhan, Z., Fong, P. S. W., Liang, T., & Ma, Z. (2016). Planned behaviour of tourism students' entrepreneurial intentions in China. *Applied Economics*, 48(13), 1240-1254.

- Mortan, R. A., Ripoll, P., Carvalho, C., & Bernal, M. C. (2014). Effects of emotional intelligence on entrepreneurial intention and self-efficacy. *Journal of Work and Organizational Psychology*, 30(3), 97-104.
- Mueller, S. L. (2004). Gender Gaps in Potential for Entrepreneurship Across Countries and Cultures. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 9(3), 199-220.
- Naktiyok, A., & Timuroğlu, M. K. (2009); “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, s. 85-103.
- Naktiyok, A., Karabey, C. N., & Gulluce. A. C. (2010); “Entrepreneurial Self-Efficacy and Entrepreneurial Intention: The Turkish Case”, *International Entrepreneurship and Management Journal*, Cilt 6, Sayı 4, s. 419-435.
- Obschonka, M., Goethner, M., Silbereisen, R. K., & Cantner, U. (2012). Social identity and the transition to entrepreneurship: the role of group identification with workplace peers. *Journal of Vocational Behavior*, 80(1), 137-147.
- Özler, N. D. E., Giderler, C., & Baran, H. (2017). Öz yeterlilik ve kontrol odağının bireylerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *International Journal of Management Economics & Business*, 13, 736-747.
- Peterman, N. E., & Kennedy, J. (2003). Enterprise education: influencing students’ perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), 129-144.
- Piperopoulos, P., & Dimov, D. (2015). Burst bubbles or build steam? entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management*, 53(4), 970-985
- Rauch, A., & Hulsink, W. (2015). Putting entrepreneurship education where the intention to act lies: an investigation into the impact of entrepreneurship education on entrepreneurial behavior. *Academy of Management Learning & Education*, 14(2), 187-204.
- Reynolds, P. D. (2009). Screening item effects in estimating the prevalence of nascent entrepreneurs. *Small Business Economics*, 33(2), 151-163.
- Reynolds, P. D., Carter, N. M., Gartner, W. B., & Greene, P. G. (2004). The prevalence of nascent entrepreneurs in the United States, evidence from the panel study of entrepreneurial Dynamics. *Small Business Economics*, 23(4), 263-284.
- Scherer, R. F., Adams, J. S., Carley, S., & Wiebe, F. A. (1989). Role model performance effects on development of entrepreneurial career preference. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13(3), 53-71.
- Schlaegel, C., & Koenig, M. (2013). Determinants of entrepreneurial intent: a meta-analytic test and integration of competing models. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(2), 291-332.
- Schwarz, E. J., Wdowiak, M. A., Almer-Jarz, D. A., & Breitenecker, R. J. (2009). The effects of attitudes and perceived environment conditions on students’ entrepreneurial intent: an Austrian perspective. *Education + Training*, 51(4), 272-291.
- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business* (Fourth Edition). U.S.A: John Wiley and Sons, Inc.
- Simpeh, K. N. (2011). Entrepreneurship theories and empirical research: a summary review of the literature. *European Journal of Business and Management*, ISSN 2222-1905 (Paper) ISSN 2222-2839 (Online), 3(6).
- Sluis, J. V. D., Van Praag, M., & Vijverberg, W. (2005). Entrepreneurship selection and performance: a meta-analysis of the impact of education in developing economies. *The World Bank Economic Review*, 19(2), 225-261.

- Solesvik, M. Z., Westhead, P., Kolvereid, L., & Matlay, H. (2012). Student intentions to become self-employed: the Ukrainian context. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 19(3), 441-460.
- Souitaris, V., Zerbinati, S., & Al-Laham, A. (2007). Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? the effect of learning, inspiration and resources. *Journal of Business Venturing*, 22(4), 566-591.
- Spencer, A. S., Kirchhoff, B. A., & White, C. (2008). Entrepreneurship, innovation, and wealth distribution the essence of creative destruction. *International Small Business Journal*, 26(1), 9-26.
- Şeşen, H., & Basım, H.N. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, (12), 21-28.
- Thompson, E. R. (2009). Individual entrepreneurial intent: construct clarification and development of an internationally reliable metric. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 669-694.
- Tkachev, A., & Kolvereid, L. (1999). Self-employment intentions among Russian students. *Entrepreneurship and Regional Development*, 11(3), 269-280.
- Top, S. (2006). *Girişimcilik keşif süreci*. İstanbul: Beta Beta Basım Yayım.
- Tubbs, M. E., & Ekeberg, S. E. (1991). The role of intentions in work motivation: implications for goal-setting theory and research. *The Academy of Management Review*, 16(1), 180-199.
- Uygun, M., & Güner, E. (2016). Girişimcilik eğiliminin gelişiminde girişimcilik eğitiminin rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5)5, 37-57.
- Vesalainen, J., & Pihkala, T. (1999). *Motivation structure and entrepreneurial intentions*. http://fusionmx.babson.edu/entrep/fer/papers99/II/II_B/IIIB.html.
- Wach, K., & Wojciechowski, L. (2016). Entrepreneurial intentions of students in Poland in the view of Ajzen's theory of planned behaviour. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 4(1), 83-94.
- Wilson, F., Kickul, J., & Marlino, D. (2007). Gender, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial career intentions: implications for entrepreneurship education. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 31(3), 387-406.
- Xu, X., Ni, H., & Ye, Y. (2016). Factors influencing entrepreneurial intentions of chinese secondary school students: an empirical study. *Asia Pacific Education Review*, 17(4), 625-635.
- Yang, J. (2013). The theory of planned behavior and prediction of entrepreneurial intention among Chinese undergraduates. *Social Behavior and Personality*, 41(3), 367-376.
- Yeşilay, R. B., & Yavaş, V. (2017). Öğrencilerin girişimcilik niyetinin planlanmış davranış teorisi çerçevesinde incelenmesi: Sivil havacılık alanında öğrenim gören önlisans öğrencileri üzerine bir araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, (6)1, 145-172.
- Zampetakis, L. A., Kafetsios, K., Bouranta, N., Dewett, T., & Moustakis, V. S. (2009). On the relationship between emotional intelligence and entrepreneurial attitudes and intention. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 15(6), 595-618.
- Zhao, F. (2005). Exploring the synergy between entrepreneurship and innovation. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 11(1), 25-41.